

chętnie dla swojej ojczyzny poniósł, nie było przeciętne, już nie mówię o wielkich materialnych stratach, które musiał ponieść, to było dla niego drobiazgiem wobec innej ofiary, która polegała na tym, że oderwał się od swojej pracy, przy której był mistrzem światowym, a w dodatku pracował w środowisku niesłychanie sympatycznym dla siebie, albowiem cała najkulturalniejsza część Szwajcarii nie tylko go podziwiała, ale nadzwyczajnie szanowała. Takiego środowiska jak na razie nie mógł w Polsce oczekiwać".

W 1920 r. na wniosek ministra spraw wewnętrznych Stanisława Wojciechowskiego premier Władysław Grabski powierzył mu tekę ministra robót publicznych. Na tym stanowisku przeprowadził gruntowną renowację swojego resortu usprawniając jego funkcjonowanie. Jednocześnie stał na czele Akademii Nauk Technicznych i Państwowej Rady Odbudowy. W czerwcu 1922 r. powierzono Narutowiczowi urząd ministra spraw zagranicznych. Tutaj również wykazał się odpowiednimi kwalifikacjami i talentem stabilizując i wzmacniając międzynarodową pozycję Polski.

Jesienią 1922 r. rozpisano wybory do parlamentu. Wraz z wyborem nowego parlamentu weszła w życie uchwalona 17 marca konstytucja, a zgodnie z nią połączone w Zgromadzeniu Narodowym izby Sejmu i Senatu miały dokonać elekcji pierwszego Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. Z kandydatów zgłoszonych przez stronnictwa liczyły się głównie dwie: hrabiego Mauryce-

go Zamoyskiego, reprezentant prawicy, i Stanisława Wojciechowskiego z „Piasta”. Pozostali kandydaci: Ignacy Daszyński (zgłoszony przez socjalistów), prof. Jan Bouden de Cortenay (zgłoszony przez Blok Mniejszości Narodowych) i Gabriel Narutowicz według powszechnego przekonania nie mieli żadnych szans. Kandydaturę Narutowicza wysunęło lewicowe PSL Wyzwolenie. Niecodzienny przebieg głosowania 9 grudnia 1922 r. w Zgromadzeniu Narodowym doprowadził do elekcji właśnie Gabriela Narutowicza.

Ta sytuacja doprowadziła do bezprzykładnego ataku prawicy, zwłaszcza endecji, przeciwko elektoratowi. 11 grudnia 1922 r. nastąpiło zaprzysiężenie głowy państwa przez parlament. Oficjalne przejęcie władzy z rąk Naczelnika Państwa odbyło się 14 grudnia 1922 r. Od tej chwili Narutowicz rozpoczął urzędowanie. Na konferencji w kilka godzin po objęciu urzędu Gabriel Narutowicz powiedział: „Wymazałem wspomnienia o tym, kto był za mną, kto przeciw mnie, kto miał dla mnie słowa życzliwości, kto słowa zniewagi. Godzić trzeba i łagodzić walki bo Państwo w potrzebie.”

Strzały zamachowca Eligiusza Niewiadomskiego w dniu 16 grudnia 1922 r. w gmachu warszawskiej Zachęty przerwały życie Pierwszego Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

Kazimierz Spaleniec, realizator cyklu spotkań pt. „Regionalizm jako forma promocji regionu”, historyk, regionalista, animator kultury, długoletni pracownik Wojewódzkiego Domu Kultury w Lublinie, autor i redaktor wielu publikacji poświęconych upowszechnianiu historii, kultury i ruchu regionalistycznego. Posiada na swoim koncie wiele dokonań, m.in. związanych z aktywną realizacją konkursu „Dni Miejscowości” i tworzeniem izb pamięci. Szczególne zasługi położył jako animator towarzystw regionalnych. Z jego udziałem powstało 78 towarzystw na ponad 125 aktualnie prowadzących działalność na Lubelszczyźnie. Pod jego redakcją ukazały się m.in.: *Studia z dziejów Grabowca*, Lublin–Grabowiec 2003; *Dzieje Uchań 1484-2006*, Uchanie 2006, II wyd. poszerzone i uzupełnione, Uchanie 2009, album *Historia wykuta w kamieniu. 40 lat twórczości artystycznej Witolda Marcewicza*, Lublin 2008, a także *Dzieje Krzczonowa 1359-2011*, Krzczonów 2012.

Dom Kultury
Lubelskiej Spółdzielni Mieszkaniowej

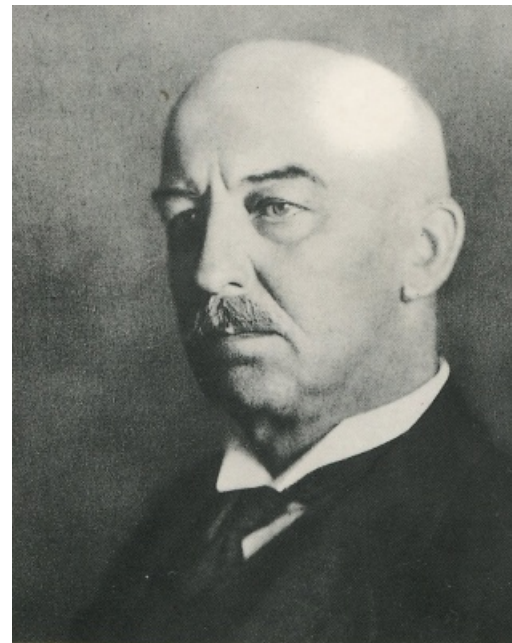

Popularnonaukowe spotkanie historyczne

Gabriel Narutowicz

- pierwszy prezydent Rzeczypospolitej

Prowadzenie
Kazimierz Spaleniec

Zapraszamy

Gabriel Narutowicz pierwszy prezydent odrodzonej Rzeczypospolitej - jedna z najszlachetniejszych i najzaczniejszych postaci polskiej sceny politycznej XX wieku nadal czeka na swojego biografę.

W tym roku obchodzimy 93. rocznicę śmierci Gabriela Narutowicza. Wśród wydawnictw o tym wielkim Polaku, nie licząc artykułów i materiałów przyczynkarskich należy wyróżnić: „Księgę Pamiątkową” - wydawnictwo uczczenia pierwszego Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Ś. P. Gabriela Narutowicza, Warszawa 1925 r. i, Gabriel Narutowicz we wspomnieniach współczesnych polityków” Wydawnictwo Sejmowe, Warszawa 1992 r. Ponadto postać Gabriela Narutowicza upamiętniono w Polsce poprzez nadanie nazw wielu ulicom, placom, obiektom publicznym, odsłonięto także wiele popiersi i tablic pamiątkowych.

Nota biograficzna

Gabriel Narutowicz urodził się 29 marca 1865 r. w Telszach na Żmudzi w rodzinie ziemiańskiej, gdzie panowała atmosfera patriotyzmu kresowego. Ojciec i jego brat Kazimierz brali udział w Powstaniu Styczniowym 1863 r.

Po starannej edukacji domowej matka (ojciec zmarł w 1866 r.) oddała synów Gabriela i Stanisława do klasycznego gimnazjum niemieckiego w nadmorskiej Lipawie na Łotwie. Z tej szkoły Gabriel Narutowicz wyniósł m.in. dobrą znajomość języków obcych: klasycznych i współczesnych (mówił biegle po litewsku), nauczył się cenić uroki aktywnego obcowania z przyrodą, pieszych wędrówek, jazdy konnej, myślistwa, muzyki i śpiewu. Gimnazjum w Lipawie ukończył w 1883 r. Następnie podjął studia na Uniwersytecie w Petersburgu na Wydziale Fizyko-Matematycznym. Tutaj zachorował. Matka skierowała go na leczenie do renomowanego ośrodka leczniczego w Lawos w Szwajcarii. W 1886 r. wstąpił na Wydział Inżynierii Budowlanej politechniki w Zurychu. Studia techniczne łączył z uczęszczaniem na wieczorowe wykłady na Wydziale Filozoficznym z historii, literatury i ekonomii politycznej i jako

ochotnik ukończył także specjalny kurs wojskowy, teoretyczny i praktyczny przy swojej uczelni.

Gabriel Narutowicz wśród studentów cieszył się dużym szacunkiem jako człowiek niepospolitej prawości. Z tego powodu często był proszony o rozstrzygnięcie różnych sporów honorowych. W polityczną działalność polskich emigrantów nie angażował się. Był zdecydowanym przeciwnikiem terrorku i zamachów. Uznawał tylko otwartą walkę o wolną Polskę z bronią w rękę. W roku 1891 ukończył studia, rozpoczął pracę zawodową. Kilka razy zmieniał pracę. W 1895 r. podejmuje pracę w biurze konstrukcyjnym L. Kürsteina w Saint Gallen. Tutaj dał się poznać jako wybitnie uzdolniony inżynier. Sławę zdobył jako konstruktor elektrowni wodnych. W 1901 roku ożenił się z Ewą Krzyżanowską, z którą miał dwoje dzieci, córkę Annę i syna Stanisława. W 1907 r. otrzymał nominację profesorską na politechnikę w Zurychu i rozpoczął zajęcia. W latach 1913-1920 wielokrotnie pełnił funkcję dziekana Wydziału Inżynierii. W 1914 r. rząd szwajcarski delegował go do Międzynarodowej Komisji Regulacji Renu, później został jej przewodniczącym.

Wojna w 1914 r. całkowicie odmieniła życie Gabriela Narutowicza, gdyż zajął się teraz działalnością społeczną i polityczną. W Zurychu utworzył Polski Komitet Samopomocy i został jego prezesem, a także wszedł do Sienkiewiczowskiego Komitetu Pomocy Ofiarom Wojny w Polsce.

Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości liczył się z powrotem do kraju. W dodatku wielu przedstawicieli polskiego rządu zgłaszało mu propozycje objęcia różnych stanowisk. Jak wspomina Ignacy Mościcki, wyjeżdżając do Szwajcarii w końcu kwietnia 1919 r. na prośbę ówczesnego ministra robót publicznych inż. Pruchnika, aby skłonić Narutowicza do powrotu do kraju, usłyszał takie zdanie: „Jakże ja mogę od tego warsztatu pracy odejść, w którym leży na stole niedokończonych robót rządu szwajcarskiego za sto milionów franków...” stało się tak jak myślałem. Narutowicz likwiduje swój warsztat pracy i powraca do kraju. A poświęcenie, które tak

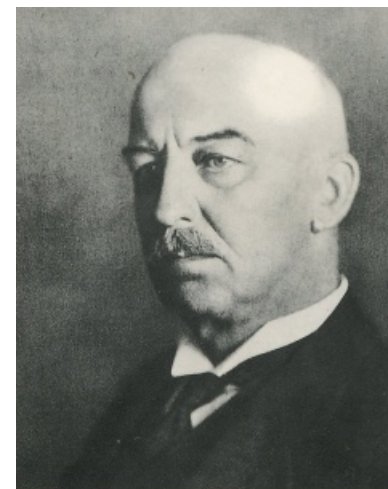

Dom Kultury
Lubelskiej Spółdzielni Mieszkaniowej

Popularnonaukowe spotkanie historyczne **Gabriel Narutowicz** **- pierwszy prezydent** **Rzeczypospolitej**

Prowadzenie
Kazimierz Spaleniak

Spotkanie odbędzie się
we wtorek 1 grudnia 2015 r. o godz. 18.00
w sali widowiskowej Domu Kultury LSM
w Lublinie, ul. K. Wallenroda 4a, tel. 81 743 48 29
www.domkulturyism.pl
Wstęp wolny